Startnotitie ‘Visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke’

Datum raadsvergadering	27 november 2025
Portefeuillehouder	J. Dijkstra
Manager	M. van Deutekom
Behandelend ambtenaar	R. Hijma
Afdeling	Omgeving

1. Inleiding

Op 1 juli 2025 heeft het college de Infographic landelijk gebied Noordelijke Kleischil vastgesteld. De Infographic vertelt het verhaal over de agrarische sector in de Noordelijke Kleischil, het is daarmee, met de feiten en cijfers een goede basis voor een goed geïnformeerd gesprek. De gemeenten in de Noordelijke kleischil (Harlingen, Waadhoeke en Noardeast-Fryslan) zijn belangrijke landbouwgemeenten en zullen dat naar verwachting ook blijven. De landbouwsector blijft een cruciale sociaaleconomische factor in de regio, maar staat ook voor diverse uitdagingen en opgaven.

Waarom nu een visie op het landelijk gebied?

In de memo aan de raad van 16 juli 2025 heeft u kunnen lezen dat het college wil werken aan de toekomst van het landelijk gebied in Waadhoeke. Daarin is vermeld dat de startnotitie landelijk gebied in Q4 aan de raad wordt voorgelegd. Met deze startnotitie wordt voldaan aan deze toezegging.

Tot nu toe heeft gemeente Waadhoeke geen specifiek beleid voor het landelijk gebied opgesteld. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de constatering dat het beleid vanuit Rijk en provincie niet genoeg aansluit bij de uitgangspunten van gemeente Waadhoeke, groeit de behoefte aan een eigen integrale visie. Zo'n visie kan richting geven aan ruimtelijke, economische en maatschappelijke keuzes en bijdragen aan een toekomstbestendig en vitaal landelijk gebied. Daarnaast helpt het bij het invullen van beleidsmatige hiaten en draagt het bij aan een vitaal, toekomstbestendig landelijk gebied waarin landschap, natuur en landbouw elkaar versterken. Hierbij is ook aandacht voor andere functies van agrarische bedrijven in het landelijk gebied, denk daarbij aan multifunctionele bedrijven. Dit zijn agrarische bedrijven met een neventak zoals recreatie en toerisme, zorg en korte keten (boerderijwinkel).

In het landelijk gebied is niet alleen oog voor landbouw, ook voor bijvoorbeeld landschappelijk waardevolle elementen in het landschap, groenblauwe dooradering, toerisme, natuur, verkeer en vervoer en wonen.

Bestuurlijk kader

Met deze startnotitie geven we invulling aan het collegebesluit van 1 juli 2025 waarin is besloten om te komen tot een startnotitie visie landelijk gebied.

In het collegeprogramma '2022-2026 *Sûn wurkje oan 'e takomst'* staat opgenomen dat;

- Landschap, natuur en landbouw versterken elkaar duurzaam, zodat we kunnen blijven genieten van een gezond en divers landschap.

Naar aanleiding van het schrappen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied door het Rijk en het wegvallen van de beschikbare budgetten, heeft provincie Fryslân zelfstandig een Beleidsbrief Landbouw opgesteld. Het centrale thema is 'boerdiversiteit'. De landbouw beleidsbrief richt zich op:

- Behoud van diversiteit in de landbouwsector
- Verdienvermogen en kwaliteitsproducten
- Innovatie en kringloopsluiting

Met de Omgevingsvisie beschikken we over een instrument voor integrale besluitvorming. Het vaststellen van de 'Visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke' is een bevoegdheid van de raad.

Het is mogelijk dat de 'Visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke' aanleiding geeft om de Omgevingsvisie Waadhoeke (speerpunt 8) aan te passen. Het aanpassen van de Omgevingsvisie is een bevoegdheid van de raad.
Zo is nu in de visie opgenomen: gemeente Waadhoeke is een gemeente met een waardevol landschap waarin de landbouw in balans is met de natuur. Dit vanuit het principe water en bodem sturend.

Het op te stellen programma landelijk gebied waarin de uitgangspunten geformuleerd in de visie landelijk gebied concreet en in uitvoering worden gebracht is een bevoegdheid van het college van B&W.

2. Korte voorgeschiedenis

Zoals is opgenomen in het collegeprogramma en in het Ontwikkelperspectief streeft gemeente Waadhoeke naar een duurzame, innovatieve en toekomstbestendige landbouw, waarin ecologische en economische belangen in het landelijk gebied in balans zijn.
Op dit moment werkt gemeente Waadhoeke al aan de volgende thema's:

- Duurzaamheid & biodiversiteit
    - Beschermen en versterken van natuur, landschap en bodemkwaliteit
    - Subsidie voor 1001 hectare kruidenrijk grasland (Urgenda)
    - Subsidie vogelwacht
    - Herstellen boerenerven
- Bodem- en waterbeheer
    - Gezonde bodems als basis voor weerbare landbouw en klimaatadaptatie
    - Behoud en aanvulling van grondwater
    - Stimuleren van circulaire landbouw (o.a. hergebruik reststromen via Agricycling)
    - Actieve aanpak van verzilting (Salta)
- Ontwikkeling & samenwerking
    - Contact met de agrarische sector door middel van jaarlijks 2 overleggen met de LTO Noord en Agrarische Jongeren Friesland (AJF)
    - Bedrijfsbezoeken samen met de wethouder naar agrarische ondernemers in de gemeente
    - Deelname aan regionale samenwerkingen zoals Regio Deal Noordwest Fryslân en Greidhoeke Plus
    - Overleg met andere gemeenten in het kader van het Frysk Programma Landelijk Gebied (Klankbordgroep Landelijk gebied)
    - Infographic landelijk gebied Waadhoeke, Noardeast Fryslân en Harlingen
    - Overleg provincie Friesland, o.a. provinciale omgevingsvisie
    - Vanuit het Goud van Noordwest projecten op het gebied van gewasbescherming en korte keten

Daarnaast heeft gemeente Waadhoeke ook een tuinbouwsector in Sexbierum, Oosterbierum en Berlikum. Ook deze sector is in beweging en heeft uitdagingen op het gebied van arbeid, verduurzaming (energie) en gewasbescherming.

Onderwerpen:
De volgende thema's en onderwerpen worden in de visie landelijk gebied van gemeente Waadhoeke verder uitgewerkt:

- Economie: Sociaaleconomische waarde van landbouw in het landelijk gebied
- Duurzaamheid en biodiversiteit: Gewasbescherming, agrarisch natuurbeheer, Agricycling, Bioregio, ecologisch slootschonen. Een biodiverse en natuurinclusieve landbouw.
- Bodem en water: zoet water beschikbaarheid, Kader Richtlijn Water (KRW), vitale bodem en verzilting
- Landschap
- Energie: mestvergisting
- Kennis en innovatie
- Nevenactiviteiten: zorg, korte keten, agro toerisme

Mogelijke rol gemeente:

- Initiëren: gemeente kan projecten initiëren
- Regisseren: gemeente kan zelf maatregelen nemen of nader onderzoek laten uitvoeren
- Reguleren: gemeente kan zelf regels opstellen in bijvoorbeeld het Omgevingsplan
- Stimuleren: gemeente kan projecten of initiatieven stimuleren, ook door bijvoorbeeld bewustwording en voorlichting
- Faciliteren: gemeente kan maatschappelijke initiatieven faciliteren, bijvoorbeeld met kennis, subsidies of beschikbaar stellen van een locatie
- Samenwerken: gemeente kan actief in gesprek gaan en afspraken maken met andere partijen
- Verbinden: gemeente kan partijen verbinden en ondersteunen om te komen tot samenwerking

Wat de rol van de gemeente is wordt onderdeel van de op te stellen visie. De rol van de gemeente wordt per initiatief en onderwerp bepaald, ook kan de gemeente bij sommige onderwerpen of projecten verschillende rollen hebben.

3. Relevante B&W- en raadsbesluiten

Datum:	Door:	Onderwerp:
9 november 2021	B&W	Landschapsbiografie Waadhoeke
9 december 2021	Raad	Bodemvisie
9 december 2021	Raad	Motie Ongewenste verzilting van de kuststrook door middel kweldervorming in het dijkversterkingsplan 1 DYK als koppelkans in te brengen bij de stuurgroep 1DYK.
28 november 2024	Raad	Duurzaamheidsagenda
19 december 2024	Raad	Herijking Ontwikkelperspectief
1 juli 2025	B&W	Infographic landelijk gebied
4 september 2025	Raad	Addendum water Duurzaamheidsagenda

4. Kaderstelling door de raad

Vanuit de gemeenteraad zijn er geen kaders gesteld voor het opstellen van een 'Visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke'. Uiteraard zijn de reguliere kaders betreft het opstellen van beleid en budget van toepassing.

Procesvoorstel

a. Stappenplan

Research & Analyse | Q1 en Q2 2026

Om een volledig beeld te krijgen van alle opgaven, projecten, uitdagingen, ontwikkelingen en belangen in het landelijk gebied om tot een 'Visie landelijk gebied Waadhoeke' te komen, vindt er een analyse plaats, te weten;

- Inventarisatie van inhoudelijke bouwstenen en instrumenten
- Inventarisatie opgaven, ontwikkelingen en projecten
- Analyse stakeholders in het gebied
- SWOT-analyse: sterktes & zwaktes, trends & ontwikkelingen in het gebied

Publieksessie|Q2 2026

De uitkomsten van de analyse vormen de basis voor de publieksessie. Tijdens de publieksessie gaan we in gesprek met de stakeholders in het gebied. De stakeholders, inwoners, ondernemers, agrariërs en overige belanghebbenden worden uitgenodigd om mee te denken. In deze sessie verkennen we de onderwerpen voor een toekomstige visie landelijk gebied. De opbrengst van deze sessie wordt meegenomen en gewogen bij de uitwerking van een eerste concept visie landelijk gebied.
Stakeholders zijn in ieder geval:

- Agrarische belangenorganisaties als LTO Noord, AJF, NAV
- Agrarische Collectieven Westergo en Waadrâne
- Friese Milieu Federatie (FMF)
- Inwoners/ dorpsbelangen
- Agrarisch ondernemers en MKB-ondernemers
- Natuurorganisaties als It Fryske Gea, Staatsbosbeheer
- Landschapsbeheer Fryslân
- Wetterskip Fryslân
- Provincie Fryslân, afdeling landelijk gebied en landbouw

Opstellen concept visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke | Q2 en Q3 2026

Met de opgehaalde informatie uit de publieksessie, het gedane onderzoek, ambitie van de gemeente en belangen van stakeholders wordt een concept visie landelijk gebied opgesteld.

Kernsessie|Q3 2026

Presentatie van het concept visie landelijk gebied aan de raadsleden met ruimte voor het stellen van vragen, inbreng en interactie. Het doel is om prioriteit aan te brengen en aanscherping van de conceptversie.

Opstellen definitieve visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke | Q4 2026
Aanpassen van de conceptversie op basis van input vanuit de kernsessie. Resultaat is een visie landelijk gebied met daarin de kansen en uitdagingen, een uiteenzetting van de verschillende belangen en tenslotte een prioritering in waar de gemeente voor staat in het landelijk gebied.

Besluitvorming in Raad |Q1 2027
De 'Visie landelijk gebied gemeente Waadhoeke' wordt ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

b. Tijdplanning

Wie	Wanneer	Wat
	2025	
B&W	28 okt	Vaststellen startnotitie
Raad	27 nov	Vaststellen startnotitie
	2026	
Organisatie	Q1 en Q2	Research & Analyse
Raad	Mei/juni	Publieksessie
Organisatie	Q2 en Q3	Opstellen concept visie landelijk gebied
B&W	1 sept	Besluit
Raad	29 sep	Kernsessie
Organisatie	Q4	Opstellen definitief visie landelijk gebied
	2027	
B&W	Q1	Besluit
Raad	Q1	Besluit

5. Opdracht aan het college

1. Werk de voorgenomen visie zoals omschreven in de startnotitie uit;
2. Organiseer een publieksessie;
3. Presenteer de uitgangspunten van de visie in een kernsessie;
4. Breng de visie ter vaststelling in de raad.